

2ο Αγροτικό Συνέδριο Ναυτεμπορικής
 Καλλιεργώντας την Ανάπτυξη ή «Αγρανάπαυση»;

Τετάρτη 5 Απριλίου 2017 Divani Caravel Hotel

2ο Αγροτικό Συνέδριο Ναυτεμπορικής

Καλλιεργώντας την Ανάπτυξη ή «Αγρανάπαυση»;

Τετάρτη 5 Απριλίου 2017
Divani Caravel Hotel, Αθήνα

Ομιλία Γενικού Γραμματέα Αγροτικής Πολιτικής &
Διαχείρισης Κοινοτικών Πόρων
Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων
ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥ ΚΑΣΙΜΗ

Η συζήτηση για την αγροτική ανάπτυξη και γενικότερα για την αγροτική πολιτική για δεκαετίες περιστρεφόταν και δυστυχώς εξαντλήθηκε στην υλοποίηση προγραμμάτων και χορήγηση ενισχύσεων που υπαγορεύονταν από τις ευρωπαϊκές πολιτικές, στις οποίες ο παρεμβατικός ρόλος χωρών της χώρας μας ήταν περιορισμένος. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την απουσία εθνικής στρατηγικής αγροτικής ανάπτυξης που έως ένα βαθμό θα αντιστάθμιζε τα μειονεκτήματα των ευρωπαϊκών πολιτικών, οδήγησε σταδιακά στη σημερινή κατάσταση του πρωτογενούς τομέα και τις συσσωρευμένες του αδυναμίες.

Το ασφυκτικό διεθνές περιβάλλον σε όρους ανταγωνισμού μεταξύ διαφορετικών ομάδων συμφερόντων, οι πιέσεις στον προϋπολογισμό της ΚΑΠ σε συνδυασμό με τις διαρθρωτικές αδυναμίες του πρωτογενούς τομέα της χώρας μας, οι οποίες παρέμειναν παρά τους σημαντικούς πόρους που κατευθύνθηκαν από τα ευρωπαϊκά ταμεία μέσω της ΚΑΠ, αναδεικνύουν αφενός την αναποτελεσματικότητα των εφαρμοσμένων έως σήμερα πολιτικών, αφετέρου την ανάγκη άριστης αξιοποίησης των πόρων που εξασφαλίσουμε για την τρέχουσα προγραμματική περίοδο από την Ε.Ε.

Η αξιοποίηση των πόρων αυτών θα πρέπει να απαντά στις μεγάλες προκλήσεις που αφορούν στο κόστος παραγωγής, την προστιθέμενη αξία σε όλο το εύρος της αγροεφοδιαστικής αλυσίδας, την εξωστρέφεια με την αναζήτηση νέων αγορών και γενικότερα τη στροφή σε ένα νέο παραγωγικό πρότυπο που θα επενδύει στην ποιότητα και την ταυτότητα των ελληνικών προϊόντων, εκεί όπου βρίσκεται το

συγκριτικό μας πλεονέκτημα, εκεί που σύμφωνα με διεθνείς μελέτες αναμένεται άνοδος της ζήτησης πάνω από 50% μέχρι το 2050.

Αντιλαμβανόμαστε λοιπόν πόσο σημαντικός καθίσταται ο ρόλος του νέου Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης στην προσπάθεια αυτή. Το νέο Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης εγκρίθηκε τον Δεκέμβριο του 2015 κατόπιν εντατικών και επίπονων διαβουλεύσεων με την Ε.Ε., έχει κοινοτική ενίσχυση 4,7 δισ. ευρώ που μαζί με την εθνική και κοινοτική συμμετοχή θα κινητοποιήσει συνολικούς πόρους της τάξης των 6 δισ. €. Μαζί με τους πόρους του Πυλώνα Ι, οι συνολικοί πόροι (εθνικοί και κοινοτικοί) που θα διατεθούν στον πρωτογενή τομέα ανέρχονται σε 20 δισ. € έως το 2020 (όσοι και οι πόροι ολόκληρου του ΕΣΠΑ).

Δύο είναι οι στρατηγικοί στόχοι του νέου ΠΑΑ, αλληλένδετοι και συμπληρωματικοί, που θα οδηγήσουν σε ένα σταδιακό μετασχηματισμό του παραγωγικού και αναπτυξιακού μοντέλου της γεωργίας και των αγροτικών περιοχών:

- η μετάβαση της ελληνικής αγροτικής οικονομίας σε ένα ισχυρό και βιώσιμο αγροδιατροφικό μοντέλο, το οποίο θα οδηγήσει προοδευτικά τον πρωτογενή τομέα στην απεξάρτηση από τις επιδοτήσεις και από την "αδράνεια" στην ανάπτυξη, και
- η συνολικότερη ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών της χώρας ώστε να δημιουργηθούν οι κατάλληλες συνθήκες για την οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική αναβάθμιση της ελληνικής υπαίθρου.

Οι στρατηγικοί αυτοί στόχοι εξειδικεύονται σε πέντε βασικές επιχειρησιακές προτεραιότητες, οι οποίες είναι:

- Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της παραγωγικότητας του πρωτογενή τομέα.
- Η αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού και η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας.
- Η ενίσχυση της αξίας αλυσίδας των εγχώριων αγροτικών προϊόντων.
- Η προστασία του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων και η αντιμετώπιση ή/και η προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.
- Η ενίσχυση του κοινωνικού ιστού στις αγροτικές περιοχές.

Οι προτεραιότητες για τη στήριξη της επιχειρηματικότητας και της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενούς τομέα εξυπηρετούνται από μια σειρά Μέτρα και Δράσεις που προβλέπονται στο νέο Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020 (ΠΑΑ).

Ένα χρόνο πριν, από το ίδιο βήμα, αναδεικνύαμε αυτές τις προτεραιότητες και δεσμευόμασταν σε σύντομο χρονικό διάστημα να δρομολογήσουμε όλες τις απαιτούμενες προπαρασκευαστικές διοικητικές ενέργειες, αφενός μεν για την ένταξη και πληρωμή των επενδυτικών έργων ανειλημμένων υποχρεώσεων στη νέα προγραμματική περίοδο, αφετέρου δε για τη διαμόρφωση του θεσμικού πλαισίου εφαρμογής των επενδυτικών μέτρων και δράσεων του νέου Προγράμματος και την άμεση υλοποίησή του. Είμαστε συνεπείς στα παραπάνω:

- Εξασφάλισαμε τη συγχρηματοδότηση του συνόλου των ημιτελών επενδύσεων, ιδιωτικών και δημοσίων, της προηγούμενης προγραμματικής περιόδου από πόρους της νέας, χωρίς να επιβαρυνθούν εθνικοί πόροι και οι

πληρωμές εκτελούνται κανονικά. Η απορρόφηση για το 2015 ήταν η καλύτερη του συνόλου της προγραμματικής περιόδου 2007-2013 αγγίζοντας σε Δημόσια Δαπάνη τα 780 εκ. € (655 εκ. € το 2010 η καλύτερη χρονιά με πληρωμές ανειλημμένων του προηγούμενου ΠΑΑ) και σε Κοινοτική Συμμετοχή τα 720 εκ. € (525 εκ. € το 2014 η καλύτερη χρονιά), ενώ για το 2016, πρώτη χρονιά εφαρμογής του ΠΑΑ 2014-2020, ανήλθε επίσης σε ανάλογα υψηλά επίπεδα της τάξης των 657 εκ. € δημόσια δαπάνη. Έτσι, η απορρόφηση κοινοτικής συνδρομής στον νέο ΠΑΑ ξεπέρασε το 16%, φτάνοντας το μέσο όρο της κοινότητας παρά την καθυστέρηση έγκρισής του κατά ένα χρόνο σε σχέση με τα προγράμματα των λοιπών κρατών μελών.

- Συνολικά και μέχρι σήμερα, σε μόλις 15 μήνες από την έγκριση του νέου ΠΑΑ περισσότερα από 2,5 δις € ΔΔ έχουν δεσμευθεί σε προκηρύξεις και συνεχιζόμενα έργα (δηλαδή το μισό ΠΑΑ). Με τις πληρωμές που αναμένονται δε εντός του 2017 το ΠΑΑ θα ξεπεράσει το 1,5 δις Δημόσιας Δαπάνης, δηλαδή οι πληρωμές αναμένεται να φτάσουν στο 1/3 των πόρων του νέου ΠΑΑ σε μόλις δύο έτη εφαρμογής.
- Ολοκληρώσαμε το θεσμικό πλαίσιο μιας σειράς Μέτρων για να ισχυριζόμαστε σήμερα ότι ξεκινήσαμε τις προκηρύξεις σχεδόν δυο χρόνια νωρίτερα απ' ό,τι την προηγούμενη προγραμματική περίοδο.
Προκηρύξαμε το μέτρο εκκίνησης και στήριξης νέων γεωργών με 241 εκ. € δημόσια δαπάνη, όπου εκδηλώθηκε μεγάλο ενδιαφέρον με την υποβολή 14.700 περίπου αιτήσεων από τους ενδιαφερόμενους, μέτρο που θα συμβάλλει στη δημογραφική ανανέωση του πληθυσμού της υπαίθρου.
Ενώ την ένταξη των νέων γεωργών θα ακολουθήσει η προκήρυξη των σχεδίων βελτίωσης (μέτρο με 357 εκ. κοινοτικούς πόρους) που θα αξιοποιήσει με επενδύσεις το δυναμικό των νέων ανθρώπων που θα εγκατασταθούν στη γεωργία. Μέτρο που αφορά στην ενίσχυση επενδύσεων για τον εκσυγχρονισμό γεωργικών εκμεταλλεύσεων (κτιριακές εγκαταστάσεις, μηχανολογικό εξοπλισμό, άρδευση, ΑΠΕ, κ.λπ.) και του οποίου η προδημοσίευση προγραμματίζεται εντός Απριλίου.
- Ολοκληρώσαμε το θεσμικό πλαίσιο και έχει υπογραφεί η ΥΑ για τη μεταποίηση αγροτικών προϊόντων (μέτρο με 170 εκ. συνολικούς κοινοτικούς πόρους διαθέσιμους για προκηρύξεις). Μέτρα με επενδύσεις για πρώτη φορά και από τους ίδιους τους παραγωγούς για την αύξηση της προστιθέμενης αξίας και την ενίσχυση του εξαγωγικού προσανατολισμού των προϊόντων τους. Το μέτρο θα προκηρυχθεί εντός των ημερών προσφέροντας δυνατότητες επένδυσης σε όλους τους τομείς μεταποίησης και εμπορίας της γεωργίας και της κτηνοτροφίας καθώς για πρώτη φορά και σε τομείς εκτός του παραρτήματος Ι της συνθήκης (επεξεργασία καπνού, ζυθοποιία, αιθέρια έλαια, προϊόντα κυψέλης, πυρηνελαιουργεία, αποστάγματα, βαμβάκι, προϊόντα θρέψης, κοσμετολογίας και διατροφής, κ.λπ.).
- Επίσης, για την ενίσχυση της ποιότητας των γεωργικών προϊόντων και του νέου παραγωγικού προτύπου προκηρύξαμε το μέτρο της Βιολογικής Γεωργίας και Κτηνοτροφίας, με συνολική δημόσια δαπάνη 443εκ.€, ώστε να ενθαρρυνθεί η στρόφη σε βιολογικά ποιοτικά προϊόντα προς όφελος τόσο των παραγωγών όσο και του περιβάλλοντος, όπως και το μέτρο για τους Γενετικούς Πόρους στη κτηνοτροφία με 17εκ.€ για την ένταξη φορέων αναπαραγωγής καθαρών φυλών καθώς και Ομάδων Παραγωγών και συνεταιρισμών, το οποίο καλύπτει δαπάνες τεχνικής υποστήριξης των

κτηνοτρόφων σε όλες τις αγροτικές περιοχές της χώρας, για τη διατήρηση και αξιοποίηση των εγχώριων φυλών αγροτικών ζώων.

- Επιπλέον, σε συνέχεια της έκδοσης του θεσμικού πλαισίου σύστασης των Ομάδων και Οργανώσεων παραγωγών, ετοιμάσαμε και θα βγει σε διαβούλευση η υπουργική απόφαση του μέτρου για την ενίσχυση και ενθάρρυνση σύστασης Ομάδων Παραγωγών, Οργανώσεων Παραγωγών και Ενώσεων Οργανώσεων (μέτρο με 25εκ.€ κοινοτικούς πόρους), προβλέποντας κίνητρα για την οργάνωση των παραγωγών σε υγιή συλλογικά σχήματα αλλά και για τη συμμετοχή τους σε:
 - επενδυτικά μέτρα με αυξημένα ποσοστά ενίσχυσης, όπως στα σχέδια βελτίωσης,
 - προγράμματα ποιότητας και προώθησης των προϊόντων τους (μέτρο με 40 εκ. € κοινοτικούς πόρους).
 - προγράμματα συνεργασίας και δικτύωσής τους με λοιπούς φορείς και κρίκους της αγροεφοδιαστικής αλυσίδας όπως μεταποιητές, εμπόρους, ερευνητικά κέντρα, συμβούλους επιχειρήσεων και βιομηχανιών, μη κυβερνητικές οργανώσεις, κλπ, για την προώθηση της καινοτομίας, τη σύνδεση της έρευνας με την γεωργική πρακτική και τις επενδύσεις του πρωτογενή τομέα καθώς και την οργάνωση των παραγωγών σε βραχείες αλυσίδες εφοδιασμού (μέτρο συνεργασίας με 97 εκ. € κοινοτικούς πόρους).

- Για τη συνολική ενίσχυση της επιχειρηματικότητας στις αγροτικές περιοχές και την δημιουργία εναλλακτικών και συμπληρωματικών εισοδημάτων στους αγρότες αλλά και στους κατοίκους της υπαίθρου, προκειμένου να δημιουργηθούν συνθήκες διατήρησης του πληθυσμού στις αγροτικές περιοχές και ανάπτυξης του οικονομικού και κοινωνικού τους ιστού, στο νέο ΠΑΑ προβλέπονται και μέτρα ίδρυσης και εκσυγχρονισμού Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων στους τομείς του αγροτουρισμού, της οικοτεχνίας και βιοτεχνίας, της μεταποίησης καθώς και των υπηρεσιών μέσω του CLLD/LEADER.

Για το σκοπό αυτό εκδώσαμε κοινή πρόσκληση για την επιλογή των Ομάδων Τοπικής Δράσης και των Τοπικών Προγραμμάτων στο πλαίσιο του νέου LEADER (CLLD - πολυτομιακό και πολυταμειακό), για το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης και το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Αλιείας και Θάλασσας με δημόσια δαπάνη 322 εκ. € για το ΠΑΑ και 54 εκ. € για το ΕΠΑΛΘ αντίστοιχα.

Εντός του 2016 ολοκληρώθηκε η αξιολόγηση και υπογράφηκε η σχετική υπουργική απόφαση έγκρισης των τοπικών προγραμμάτων και κατανομής των πιστώσεων Δημόσιας Δαπάνης για τα προγράμματα αυτά ανά Ομάδα Τοπικής Δράσης (ΟΤΔ), διαδικασία που για πρώτη φορά διεκπεραιώθηκε σε τόσο σύντομο χρονικό διάστημα, μόλις 3 μήνες από τη καταληκτική ημερομηνία υποβολής των προτάσεων και εντός έτους από την έγκριση του ΠΑΑ.

Συνολικά, με την Υπουργική Απόφαση εγκρίνονται 31 πολυταμειακά τοπικά προγράμματα και 18 μονοταμειακά (16 ΕΓΤΑΑ και 2 ΕΠΑΛΘ) και κατανέμονται 360,6 εκ. €, ενώ σε δεύτερη φάση θα κατανεμηθούν επιπλέον αδιάθετοι πόροι στη βάση της αποτελεσματικότητας της πορείας υλοποίησης από τις ΟΤΔ. Σε συνέχεια της έγκρισης των τοπικών προγραμμάτων απεστάλησαν οδηγίες στις ΟΤΔ για να αναμορφώσουν τα προγράμματά τους στη βάση των κατανεμηθέντων πόρων ώστε το

συντομότερο δυνατό να προβούν σε προκηρύξεις προς τους ενδιαφερόμενους.

Η ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας όμως εκτός από κίνητρα επενδύσεων, προϋποθέτει και επένδυση στη γνώση και την εκπαίδευση.

Στο νέο ΠΑΑ 2014-2020 προωθούνται δράσεις μεταφοράς γνώσης και ενημέρωσης (με 70 εκ. € κοινοτικούς πόρους) με στόχο την επαγγελματική κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού. Ήδη ενεργοποιήθηκε το μέτρο της Κατάρτισης των Νέων Γεωργών προς τον ΕΛΓΟ με 12.000 καταρτιζόμενους περίπου και με 10,2 εκ. € δημόσια δαπάνη, ώστε να διασφαλιστεί η επαγγελματική ικανότητα και επάρκεια των νέων απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα.

Επίσης, στο νέο ΠΑΑ προβλέπεται η δημιουργία υποδομών παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών από γεωπόνους και κτηνιάτρους (με 125 εκ. € κοινοτικούς πόρους) προκειμένου να εξασφαλιστεί η απαραίτητη τεχνική και επιστημονική στήριξη των παραγωγών και να ενισχυθεί κατ' επέκταση η ανταγωνιστικότητα του πρωτογενή τομέα.

Στο νέο ΠΑΑ προβλέπεται επίσης η ενεργοποίηση χρηματοδοτικών εργαλείων για την ενίσχυση της ρευστότητας των επιχειρήσεων που υλοποιούν επενδύσεις στο πλαίσιο αυτού. Είμαστε ήδη σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων για την εκπόνηση της κανονιστικά προβλεπόμενης ex ante μελέτης που θα οδηγήσει στην επιλογή των καταλληλότερων χρηματοδοτικών μέσων στήριξης των επενδύσεων του ΠΑΑ αξιοποιώντας και την εμπειρία από την αναποτελεσματική εφαρμογή του ΤΑΕ την προηγούμενη προγραμματική περίοδο (από 115 εκ. € αξιοποιήθηκαν μόλις 5 εκ. €). Στο πλαίσιο του ΠΑΑ υπάρχει η δυνατότητα ενεργοποίησης χρηματοδοτικών εργαλείων με διάθεση κοινοτικών πόρων έως και 7% επί του συνόλου των πόρων του προγράμματος.

Συμπερασματικά, μέσα από το νέο Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης καταδεικνύεται η εμπιστοσύνη μας στη δυναμική και τις προοπτικές του αγροδιατροφικού τομέα της χώρας, ο οποίος καλείται, σε ιδιαίτερα δυσμενείς οικονομικές συνθήκες, να πρωτοστατήσει στην ανάκαμψη της εθνικής μας οικονομίας, όπως άλλωστε αναδείχθηκε και από τις Περιφερειακές Μελέτες Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS) όπου βρίσκεται στη κορυφή της ιεράρχησης μεταξύ των κλάδων οικονομικής δραστηριότητας.

Το νέο ΠΑΑ λοιπόν, με τους σημαντικούς πόρους που διαθέτει σε συνδυασμό με τον συνολικότερο εθνικό στρατηγικό σχεδιασμό για την αγροτική ανάπτυξη, θεωρούμε ότι θα αποτελέσουν τον οδικό χάρτη αναπροσανατολισμού του παραγωγικού μοντέλου της γεωργίας και των αγροτικών περιοχών και θα θέσουν τον πρωτογενή τομέα στο επίκεντρο της παραγωγικής ανασυγκρότησης της χώρας ώστε να συμβάλει καθοριστικά στην ανάταξη της ελληνικής οικονομίας και στην έξοδο από την οικονομική και κοινωνική κρίση.

Για να επιτύχει όμως η στρατηγική της ανασυγκρότησης της ελληνικής γεωργίας και των αγροτικών περιοχών, είναι απαραίτητη και η μεταρρύθμιση του θεσμικού περιβάλλοντος που διέπει την ανάπτυξη της γεωργίας και της υπαίθρου. Απαραίτητες και επείγουσες κρίνονται οι αλλαγές στην εκπαίδευση, την έρευνα, τις

συμβουλευτικές υποστηρικτικές υπηρεσίες για την μεταφορά της γνώσης στους γεωργούς.

Απαραίτητη είναι όμως και μια διαφορετική πολιτική διαχείρισης του αγροτικού ζητήματος από όλες τις πολιτικές δυνάμεις. Η λαϊκίστικη διαχείριση που περιορίζεται στη βραχυπρόθεσμη διαχείριση κρίσεων και συμφερόντων των ομάδων πίεσης, είναι αδιέξοδη και ατελέσφορη για το μέλλον της γεωργίας και της υπαίθρου.